

Skriftlig svar på CEER "2020 vision for Europe's energy customer, A discussion paper", Ref: C12-SC-02-04, 24 April 2012

Vad vill jag få levererat av energimarknaden (elmarknaden), och hur prioriterar jag?

Det är ju en självklarhet att jag som kund förväntar mig att en "reform" som öppnandet av en fri marknad för el, skall innebära lägre priser. Allt annat måste ju ses som ett misslyckande. Sverige har nu haft en avreglerad elmarknad under 15 år och några av de erfarenheter som dragits i Sverige bör kunna tjäna till varning för övriga Europa. Det sista året före reformen 1995 betalade jag 1 870 Euro och för 2011 var motsvarande kostnad 3 250 euro. Förbrukningen var 25 000 kWh. Här ingår en ökning av energiskatten på 520 Euro. Resten hänför sig till avgiftsökningar för nätavgifter, 130 Euro och elavgifter 730 Euro.

Nätavgiften

Elskatten är en ren fiskal fråga och har inte med elmarknaden att göra. Däremot har monopolverksamheten, så konstigt det kan låta, fått mycket stora kostnadsökningar på grund av den fria elmarknaden. I en "normal" marknad förutsätts ju den kund som utnyttjar en tjänst betala för förutsättningarna att kunna göra detta. Vill jag se fler TV-kanaler får jag betala för en parabolanläggning för att kunna göra detta. Vill jag ha billigare telefonavgifter tvingas jag ibland köpa en telefon för att få tillgång till utbudet. Det finns fler exempel. Men vill jag utnyttja möjligheten att byta leverantör av el förväntas jag inte betala den kostnad detta medför. Denna kostnad skall bäras enligt svensk lagstiftningen av hela kollektivet av nätkunder. Trots att den stora merparten, mer än 90% aldrig använder tjänsten. Detta har inneburit en felaktig signal. Det kostar inget att byta alltså är det inte förknippat med någon kostnad. Så är ju inte fallet.

Man kan jämföra med att flytta sitt elabonnemang i samband med att man byter bostad. Det är i dag ett av Energimyndigheten accepterat förfarande att denna kostnad inte skall belasta kollektivet. De flesta nätbolag tar i dag ut en avgift i storleksordningen 20-30 Euro för detta arbete. Ett byte av elleverantör är något mer komplicerat och borde i rimlighetens namn och lagstiftningens dito kosta cirka 30 Euro.

Nätbolagen har också tvingats att byta ut samtliga väl fungerande elmätare mot nya utrustningar med kortare livslängd. Detta för att möjliggöra exakt debitering av kundens uttag månadsvis. Exakt debitering har ju alltid funnits, men perioderna har varit ett år. I ett försök att flytta focus från en dåligt fungerande marknad ur elkundens synpunkt, infördes denna reform. Nyttan är minimal, kostnaden gigantisk. Denna kostnad kan schabloniseras till cirka 25 Euro per kund och år. Nu används som svepskäl att dessa ointelligenta mätare skall få en roll i smart grids. Mätarna kan inte kommunicera momentant utan i bästa fall förse en kund med en information minst ett dygn efter aktuell händelse. Det finns på marknaden i dag fungerade utrustningar som ger kunden en momentan information om kundens förbrukning. Det måste anses vara marknadens sak att tillhandahålla marknadstyrande information, inte nätbolaget.

Andra händelser som ökat nätavgiften beror på svensk lagstiftning om avbrottsstider etc. Detta har ju inget med EU att göra.

Elavgiften

Den absolut största ökningen av kostnaderna för kund hänför sig till elavgiften. Det var ju denna, som enligt förarbetet till lagförslaget om en fri elmarknad, skulle bli stabil, förutsägbar och låg. I dag är den volatil, omöjlig att förutse och mer än dubbelt så hög som före elmarknadsreformen. Med det prisbildningssystem som fanns på den svenska elmarknaden, där faktiskt de ingående leverantörerna använde marginalprissättning för att styra produktionen, hade vi ett elpris 1996, framtaget genom baklängesräkning, på 18 öre/kWh. Detta pris är idag i storleksordningen 40 öre/kWh.

Den svenska allmänheten har idag via media och diverse lobbyorganisationer påverkats att tro att elmarknaden inte fungerar. Bland annat har framförts åsikter om oligopol, samägande av stora kraftproducerande anläggningar etc. Detta är bara en försök att dölja det faktum att i en fri marknad försöker köparen att maximera sitt pris. På grund av produkten els speciella egenskaper har säljaren all trumf på hand. Han kan, utan att på något sätt bryta mot någon lagstiftning, välja att använda sina resurser på ett vinstmaximerande sätt. Det resultat detta ger för den enskilde kunden var inte vad någon förväntades ig av en reform som skulle ge bättre förutsättningar för kunden

Hur ser jag som elkund på framtiden, möjligheter och hot.

Den framtida elmarknaden ser jag som konsument som ett stort hot. Det problematiska ligger i det faktum att vi fått en fri marknad och att Sverige är medlem av EU. Det kan tyckas underligt att den lagstadgade möjligheten att "fritt köpa och sälja varor och tjänster" i hela EU leder till att en nationell tillgång, som ett land byggt sitt välstånd på, kan landet tvingas exportera och med det paradoxala resultatet att varan blir billigare i köparlandet (logiskt) men dyrare i säljarlandet!

Tänk att en arbetare från annat EU-land kommer till Sverige och får ett arbete med en timlön på 100 kronor. I sitt hemland tjänar han 50 kronor. Den motsvarande arbetaren i Sverige har 200 kronor i timman. Ett mycket vanlig sätt att dra nytta av den fria rörligheten. Skulle vi översätta de förhållanden som råder på den fria elmarknaden, så borde den till Sverige kommande arbetarens alla kollegor i hans hemland få ökad lön från 50 till 100 kronor i timma. Detta tankesätt är ju absurt, men det är ju så som prisbildningen på elmarknaden fungerar. Om vindkraften sinar i Danmark, och Danmark vill inte starta sin dyra kolkondenskraft, så kräver de att få importera från Sverige. Detta innebär att de danska elkonsumenterna får kanske en halverad kostnad, men de svenska i södra Sverige får en dubblerad.

Samma är ju förhållandet när svenska produktionsbolag helt lagligt bjuder ut sin produktion till ett högre pris och därmed får in t ex dansk kraftvärme baserat på kol i systemet. Detta höjer omedelbart elpriset i Sverige.

Min syn på den framtida marknaden är med andra ord mörk. Tyvärr är allt prat om subsidiaritet, som var EU:s honnörsord, och nationell frihet att bestämma vi viktiga nationella frågor som strunt. I Sverige i dag bråkar man med EU om statusen på

snus eller om svenska frivilligorganisationer måste redovisa moms. Men att ta strid om EU:s villkor för att åstadkomma rättvisa förhållanden på elmarknaden finns inget intresse.

Frågan är hur ser EU på det faktum att en fri marknad ger högre priser? Måste det inte i grunden strida mot EU:s villkor? Jag tänker då inte på frågan om fred mellan Europas stater, det stadiet hoppas jag vi lämnat, men det faktum att EU borde värna om låga priser och goda villkor för varor och tjänster i samtliga länder?

Hur skall framtiden skötas med utgångsläge från de dåliga erfarenheter som vi har i Sverige?

Här skulle man kort och gott kunna säga. Avreglera inte! Det är dock inte speciellt konstruktivt. Men tänkt till innan. Gör inte bara sammanställningar via Eurostat om elpriserna i de olika EU-länderna, gör jämförelser före och efter införande av en fri elmarknad. Ett skräckexempel på hur det har fungerat är en icke-EUstat som Norge. Dessa har dock ett samarbetsavtal med EU och deras, Sveriges och andra avreglerade marknades dåliga exempel borde mana till eftertanke. Se framåt med perspektivet att det inte skall bli sämre än innan.

Det kan inte vara ett eftersträvansvärt exempel att en avreglering av en marknad skall ge en förmögenhetsöverföring från det köpande till det säljande kollektivet på i storleksordningen 2,5 miljarder Euro per år.

En mycket viktig fråga är utbyggnaden av nät för överföring av el mellan olika landsdelar och mellan länder. Som det är idag kan ett lands agerande tvinga fram nybyggnation av ledningar i ett annat land för att minimera problem med "flaskhalsar". Kostnaden för denna utbyggnad drabbar då enbart landet med "flaskhalsen" och det land som tillgodogör sig ombyggnationen slipper undan. Det är ett icke solidariskt uppträdande och måste i grunden strida mot EU:s värderingar. En kraftfull översyn, ett kraftfullt planerande och ett kraftfullt prioriterande av ett Europeiskt stamnät, där kostnaderna bärs av de parter som har nyttan av nätet, är nödvändigt. Annars återuppstår fiendligheterna inom Unionen och det var ju inte meningen.

Är EU:s framtida energipolitik till glädje för Unionens elkunder. Vilken allvarliga felaktigheter bör man undvika??

Som framgår enligt ovan är den nu förda politiken inte till godo för åtminstone vissa av Unionens kunder. Ett fortsatt arbete med energipolitiken måste ske med utgångsläget att det gått fel och en målsättning måste sättas upp. Denna kan inte bara innehålla t ex mål om omställning av produktionsapparat, stöd till förnybar energiproduktion, utan också värna det faktum att vissa länder redan har en billig och bra produktionsapparat. Även ur miljösynpunkt. I likhet med det ekonomiska resonemang som idag förs bland annat från de nordliga länderna inom EU när det gäller att inte helt behöva ta ansvar för misskötsel i vissa andra länders ekonomi, skall inte ett välskött lands elkunder tvingas ta extra kostnader för att inte andra länder i tid och med framsynthet sett om sitt hus.

Det bör vara ett synsätt i en framtida energipolitik att investeringar i en god framtid bärs av alla, men inte att de som historiskt struntat i en framsynt politik skall kunna smita undan notan.

Lennart Lindberg